

Шебалков Г.О.

студент;

Черба В.М.

доцент,

Університет митної справи та фінансів

АНТИМОНОПОЛЬНА ПОЛІТИКА І РОЗВИТОК КОНКУРЕНЦІЇ В УКРАЇНІ

Вивчення даної теми дозволить зрозуміти, що перехід від однієї моделі розвитку (командно-адміністративної) до іншої (ринкової), є складним процесом, що зачіпають економічні, соціальні, правові та інші відносини. І все ж в основі цих перетворень лежить реформування відносин власності, що, в свою чергу, передбачає ліквідацію монополізму державної власності і створення недержавного сектора економіки.

Розкриваючи це питання, перш за все, слід нагадати, що при адміністративно-командній системі господарювання на момент проголошення незалежності виробництво, управління, збут, ціноутворення були монополізовані. При виборі іншої моделі господарювання – ринкової, необхідно було демонополізувати економіку, сформувати конкурентне середовище. Саме з цією метою в Україні почала формуватися і знаходити практичну реалізацію антимонопольна політика.

Антимонопольне регулювання – це цілеспрямована діяльність державних органів управління, що протидіє необмеженій владі монополій, нездоровому і недобросовісному суперництву і спрямована на створення і підтримку чесної конкуренції.

Основними принципами антимонопольної політики держави є [2]:

- свобода економічної діяльності;
- вільний рух товарів, послуг і фінансових коштів;
- диференціація і захист особистих і суспільних інтересів;
- заохочення відносин конкуренції.

Для реалізації антимонопольної політики і її правового забезпечення Верховна Рада прийняла Закон України – розділ четвертий, статті 8 в редакції Закону, № 21, ст. 296 від 18.02.1992 року «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності» [1]. Крім того, було затверджено Державну програму демонополізації економіки і розвитку конкуренції. Також були створені дві державні інституції, які координували питання демонополізації вітчизняної економіки і розвиток конкуренції на різних ринках: це – Антимонопольний комітет України та Міжвідомча комісія з питань демонополізації економіки.

Необхідно зауважити, що ці та інші заходи оцінюються неоднозначно. З одного боку, замість монопольних структур з'явилися кілька тисяч нових самостійних суб'єктів господарювання; з іншого – до розукрупнення виробничим об'єднанням входили спеціалізовані підприємства, які виготовляють ще не однакову, а різну продукцію проміжного циклу. Ця продукція згодом

використовувалася головним підприємством для виготовлення кінцевої продукції. Тобто йшлося про деконцентрації виробництва і розривів господарських зв'язків, про збільшення витрат і нівелювання дії ефекту масштабу. Пізніше, при розробці нових нормативних актів, були враховані прорахунки в антимонопольній політиці і з урахуванням світового досвіду прийнятий ряд нових законів. Серед них і Закон України № 30, ст. 238 від 20.04.2000 «Про природні монополії» [4].

Відзначено, що найважливішим напрямком антимонопольної політики в Україні в ХХІ ст. є регулювання діяльності суб'єктів природних монополій та захист економічної конкуренції. Під природними монополіями слід розуміти такий стан ринку, при якому задоволення попиту на ньому є ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва. Йдеться про добувну промисловості, про виробництво і розподіл електроенергії, газу, води, послуг транспорту і зв'язку. Найбільш важливими заходами антимонопольної політики в цих сферах є виявлення порушень законодавства з боку природних монополій. У більшості, це стосується питань ціноутворення і встановлення необґрунтованих високих цін для всіх або окремих категорій споживачів. Підводячи підсумок, слід зауважити, що найважливішим напрямком проведення антимонопольної політики на перспективу є захист конкурентного середовища, оскільки підприємства-монополісти прагнуть отримати додатковий прибуток з допомогою встановлення дискримінаційних цін, необґрунтованого злиття, таємних змов, тінізації економіки [3].

Отже, необхідність антимонопольного законодавства та практики зарубіжних країн не викликає сумнівів, адже досвід України в цій галузі не дуже великий, в той час як багато інших держав працюють в цій сфері вже десятки років. Українському законодавству треба й надалі працювати, враховуючи іноземний досвід, а також розробити свої нові методи боротьби зі споживанням монопольним становищем, а також недопущенням та попередженням створення монополій.

Список використаних джерел:

1. Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. – Дата оновлення: 18.02.1992 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2132-12>.
2. Корчак Н. До питання про правову природу інституту антимонопольного регулювання // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 12. – С. 48-51.
3. Супрун В.П. Деякі проблеми антимонопольно-конкурентної політики в Україні // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 7. – С. 14-21.
4. Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. – Дата оновлення: 11.01.2001 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>.